

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIVIKAAT**

GRAAD 12

VERBRUIKERSTUDIES

NOVEMBER 2016

MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 24 bladsye.

VRAAG 1: KORTVRAE

1.1	1.1.1	B✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.182–184; Suksesvol, p.202)</i>	(1)
	1.1.2	D✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.163; Suksesvol, p.180)</i>	(1)
	1.1.3	C✓	<i>Toepassing, matig (Verken, p.173–4; Suksesvol, p.192–4)</i>	(1)
	1.1.4	C✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.72; Suksesvol, p.81)</i>	(1)
	1.1.5	A✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.95; Suksesvol, p.111)</i>	(1)
	1.1.6	B✓	<i>Onthou, matig (Verken, p.101; Suksesvol, p.119)</i>	(1)
	1.1.7	C✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.103; Suksesvol, p.123–124)</i>	(1)
	1.1.8	C/D✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.89–91; Suksesvol, p.103–109)</i>	(1)
	1.1.9	A✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.49–50; Suksesvol, p.50)</i>	(1)
	1.1.10	C✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.49; Suksesvol, p.51)</i>	(1)
	1.1.11	B✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.128; Suksesvol, p.146)</i>	(1)
	1.1.12	C✓	<i>Verstaan, moeilik (Verken, p.127–128; Suksesvol, p.145)</i>	(1)
	1.1.13	A/D✓	<i>Toepassing, moeilik (Verken, p.137; Suksesvol, p.157)</i>	(1)
	1.1.14	B✓	<i>Verstaan, matig (Verken, p.130; Suksesvol, p.149)</i>	(1)
	1.1.15	A✓	<i>Verstaan, maklik (Verken, p.120; Suksesvol, p.138)</i>	(1)
	1.1.16	C✓	<i>Onthou, matig (Verken, p.16; Suksesvol, p.22)</i>	(1)
	1.1.17	D✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.25; Suksesvol, p.25)</i>	(1)
	1.1.18	D✓	<i>Onthou, maklik (Verken, p.31; Suksesvol, p.30)</i>	(1)
	1.1.19	A✓	<i>Onthou, matig (Verken, p.40; Suksesvol, p.42)</i>	(1)
	1.1.20	B✓	<i>Toepassing, matig (Verken, p.35; Suksesvol, p.34)</i>	(1)

- 1.2 1.2.1 V✓ (Verken, p. 90; Suksesvol, p. 107) (1)
- 1.2.2 A/D✓ (Verken, p. 90; Suksesvol, p. 106) (1)
- 1.2.3 C✓ (Verken, p. 89; Suksesvol, p. 104) (1)
- 1.2.4 B✓ (Verken, p. 89; Suksesvol, p. 103) (1)

Onthou, matig

- 1.3 1.3.1 Stokvel / spaarklub✓ (Verken, p. 161; S p.77) (1)
- 1.3.2 Onbillike sakepraktyke / swendelskema / bedrog✓ (Verken, p. 161; S .176) (1)
- 1.3.3 Grysgoedere/skuilinvocere✓ (V, p. 158; S,p.176) (1)
- 1.3.4 (Onwettige) Piramideskema✓ (V, p. 162; S, .179) (1)
- 1.3.5 Afkoeltydperk✓ (V, p. 157; S,p.173) (1)
- 1.3.6 Stapelvlakskema/vermenigvuldigskema wettige piramiede skema ✓ / (V, p. 162; S, p179) (1)

Onthou, matig

- 1.4 A✓(in enige volgorde)
D✓
E✓
F✓ (4)

Verstaan, matig (Verken, bladsy 39–40; Suksesvol, bladsy 41)

- 1.5.1 D✓
1.5.2 F✓
1.5.3 I✓
1.5.4 O / P✓
1.5.5 R✓
1.5.6 X✓ (6)

Analisering; toepassing, matig (Verken, bladsy 56–60; Suksesvol, bladsy 59–65)

[40]

VRAAG 2: DIE VERBRUIKER**2.1 Noem TWEE vorme van hernubare energie.**

- Waterenergie/hidroëlektrisiteit / hidrokrug / getykrug ✓
- Wind(energie)✓ (Nie lug nie)
- Son(energie)✓
- Energie uit hout / dieremis / brandstof / groente / groente-olie / bio-energie / biomassa✓
- Geotermiese energie✓ (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 171–172; Suksesvol, bladsy 191–192)

2.2 Verduidelik die term *uitvissing (phishing)*

- Uitvissing e-posse is vals e-posse / telefoonoproep / webtuiste✓¹
- gewoonlik deur voor te gee dat dit wettig van 'n bank/ander Finansiële instellings is,✓²
- wat die verbruiker vra om sy / haar persoonlike besonderhede te verander / finansiële inligting / en bedrieg die verbruiker deur sy / haar kredietkaart nommer, rekening, gebruikersnaam en wagwoord vir die uitvissers te gee. ✓³

OF

- Wanneer 'n eposboodskap/webtuiste/telefoonoproep ✓⁴
- daarop gemik is om geld van 'n niksvermoedende verbruiker te steel ✓⁵
- Dit word soms vir identiteitsdiefstal gebruik✓⁶ (Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 159–160; Suksesvol, bladsy 176–177)

2.3 Verduidelik hoe 'n verhoging van BTW voedselpryse en die besteebare inkomste van Suid-Afrikaanse verbruikers sal beïnvloed

- Sommige basiese voedselitems (bruinbrood / mieliemeel /lensies / melkpoeier / droëmielies / mielierys / stampmielies / rys / melk / vrugte / groente /eiers) word uitgesluit/vrygestel van BTW/ geen waardasie✓¹, hierdie produkte sal steeds geen waardasie hê al het BTW gestyg.✓²
- As BTW verhoog word, dan sal die produksiekoste/ elektrisiteit / vervoer/ water / oorhoofse kostes van alle voedselitems verhoog✓³ (ongegag of dit belas word of nie) dit sal lei tot hoër voedselpryse ✓⁴ gevolglik verminder die besteebare inkomste van verbruikers✓⁵
- Verbruikers, veral laer inkomste verbruikers sal swaarder kry/ sal nie in hulle basiese behoeftes kan voorsien nie✓⁶ en verbruikers sal minder produkte koop.✓⁷ (Enige 4) (4)

Verstaan, matig (Verken, bladsy 164–165; Suksesvol, bladsy 181)

- 2.4 2.4.1 **Haal 'n sin uit die inligting hierbo aan om die term *inflasie* te beskryf.**
- Om in Suid Afrika te woon is nie meer goedkoop nie omdat pryse aanhou styg./ /klim✓¹
 - 'n Verhoging in brandstof, diesel en verbruikersprodukte-koste het drasties verhoog in die laaste paar jaar✓²
 - Die waarde van die rande wissel gedurig. (Enige 1) (1)
- Onthou, maklik (Verken, bladsy 167; Suksesvol, bladsy 184–185)*
NOTA: Aanvaar 'prysstygings' in plaas van volsin.

- 2.4.2 **Gebruik die inligting hierbo en identifiseer TWEE items wat in die verbruikersmandjie ingesluit kan word wanneer die verbruikersprysindeks geaffekteer word.**
- Petrol
 - Diesel✓
 - Kleding✓
 - Rekenaars✓
 - Verbruikersprodukte✓ (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 164–165; Suksesvol, bladsy 181)

- 2.5 **Bespreek hoe die installering van hierdie storkop kan bydra tot die volhoubare verbruik van:**

- 2.5 **2.5.1 Water**
- Hierdie tipe storkop gebruik 50% / 60% minder water / bespaar water✓ maar behou die druk / krag / waterdruk✓. (2)

- 2.5.2 Elektrisiteit**
- Dit bespaar elektrisiteit / minder elektrisiteit word gebruik✓ omdat minder warm water die warmwaterstelsel verlaat.✓ (2)

Verstaan, matig (Verken, p 180; Suksesvol bladsy, 199)

2.6 Spaar meer, spaar langer, vertraag jou aftrede:

- Dit sal help om rykdom bymekaar te maak / het meer geld beskikbaar^{✓1} omdat spaargeld (saamgestelde) rente verdien.^{✓2}
- Hoe langer 'n persoon spaar, hoe meer geld word bymekaar gemaak^{✓3} om te help om inflasie/prysverhogings van goedere en dienste te beveg.^{✓4}
- Aftree inkomste is gewoonlik minder as inkomste wanneer mens in diens is/werk.^{✓5}
- Daar sal meer geld vir luukshede / vakansies / hulp aan kinders beskikbaar wees. (Enige 2)

Om 'n goeie mediese hulp te hê met 'n omvattende dekking:

- Soos 'n persoon ouer word, gaan gesondheid agteruit.^{✓1} Mediese behoeftes sal meer word.^{✓2} Daarom sal 'n omvattende mediese hulpskema verseker dat mediese behoeftes gedek word / betaal minder uit jou sak.^{✓3}
- Inflasie sal 'n styging in mediese onkoste / uitgawes veroorsaak^{✓4} en sal 'n impak op die begroting hê, wat minder geld beskikbaar sal maak vir daaglikse lewensuitgawes.^{✓5}
- Kry goeie/beter gesondheidsorg / hoef nie kliniek toe te gaan nie.^{✓6} (Enige 2)

Betaal jou huisverband voor aftrede af:

- Hoe vinniger 'n huisverband / lening afbetaal word, hoe minder rente word betaal.^{✓1}
- Wanneer die verband afbetaal is, is geen maandelikse paaiemente verskuldig^{✓2} wat die besteebare inkomste verhoog. ^{✓3}
- Eiendom wat afbetaal is, is 'n belegging/aanwinst^{✓4}
- Indien die huisverband / huislening nie voor aftrede afbetaal is nie, mag die paaiemente^{✓5} nie op pensioengeld / aftreegeld inkomste bekostigbaar wees nie / eiendom sal teruggeneem word ^{✓6}
- Mag afhanklik word van ander familieledede. ^{✓7} (Enige 2x2) (4)

Analiserings, moeilik (Verken, bladsy 166–169; Suksesvol, bladsy 183–184)

LET WEL: TWEE punte kan vir enige TWEE van die drie aspekte toegeken word.

[20]

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING**3.1 Definieer die term vetsug.**

- Vetsug is 'n toestand van oormatige vetheid / te veel vet / liggaamsvet / gewig oorskry 'n standaard gebaseer op lengte / BMI is meer as 30 / wanneer individu se gewig meer as 20% van die normale gewig is ✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 83; Suksesvol, bladsy 83)

NOTA: Moet nie oorgewig aanvaar nie.

3.2 Noem VIER punte om ingedagte te hou wanneer gastro-enteritis by volwassenes behandel word.

- Hou op om soliede voedsels vir 'n paar uur te eet sodat jou maag kan stabiliseer. ✓¹
- Vermyn water van onsekere gehalte/drink bottel water / gekookte water / helder vloeistowwe / vrugtesap / drink ten minste 200 ml per uur vir volwassenes. ✓²
- Voorkom of behandel ontwatering / voorkom dehidrasie. ✓³ deur aan ys of bevrore suigstokkies te suig / neem klein, gereelde slukkies vloeistof
- Drink elektroliete bv sorol/ Rehydrate / gekookte water, suiker en sout / sportdrankies ✓⁴
- Begin weer stadigaan / geleidelik eet. ✓⁵
- Eet voedsel wat gewoonlik goed verdra word / maklik verteerbaar is soos droë roosterbrood / jellie / piesangs / gerasperde appel / rys / helder sop. ✓⁶
- Vermyn suiwelprodukte / kafeïne / alkohol / vetterige voedsel / voedselsoorte wat speserye bevat. ✓⁷
- Raadpleeg 'n dokter / kliniek eerder as om selfmedikasie te probeer indien die diarree ernstig is / dit nie binne 'n aantal dae verbeter nie / daar bloed is en / of slym/mukus in die stoelgang / koors met kouekoors voorkom / of daar ontwatering met volhardende diarree is. ✓⁸
- Rus. ✓⁹ (Enige 4) (4)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 91; Suksesvol, bladsy 109)

3.3 3.3.1 Watter bestanddeel kom in die grootste hoeveelheid voor?
Gefiltreerde water ✓ (1)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 97; Suksesvol, bladsy 118)

3.3.2 Identifiseer die bestanddeel wat gewoonlik bestraal word.
• Speserye ✓ (1)

Verstaan, matig (Verken, bladsy 105; Suksesvol, bladsy 128)

3.3.3 Identifiseer DRIE bestanddele op die etiket wat een of meer van die algemeenste allergeene bevat.

- (Vars) room✓
- Botter✓
- (Kaas)Pecorino
- Parmesaan✓
- Kleurmiddel✓
- Geurmiddel✓

(Enige 3) (3)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 79; Suksesvol, bladsy 92)

3.3.4 Verduidelik die funksie van sorbiensuur as 'n chemiese preserveermiddel in hierdie produk.

- Dit was bygevoeg om die rakleef tyd van die produk te verleng/ produk teen agteruitgang te beskerm✓¹/ vertraag ensiematiese werking✓² wat aanleiding kan gee tot voedselbederf / verrotting ✓³
- Maak die voedsel veiliger✓⁴ om te eet omdat die groei van mikro-organismes inhibeer / vertraag .✓⁵ - wat kan lei tot voedselvergiftiging✓⁶

(Enige 2) (2)

Verstaan, matig (Verken, bladsy 94; Suksesvol, bladsy 113)

3.3.5 Bespreek waarom hierdie produk NIE geskik is vir die voorkoming van osteoporose nie.

- Hoewel die produk kalsium / fosfor✓¹ bevat mag dit nie 'n impak hê op die voorkoming van osteoporose nie, omdat dit moontlik nie gereeld / daaglik ingeneem word nie.✓² Die hoeveelheid voedingstowwe teenwoordig is ontoereikend ✓³ en mag nie 'n impak hê op die voorkoming van osteoporose nie
- Baie min / geen vitamien D✓⁴ om te help met kalsium absorpsie✓⁵

(Enige 2) (2)

Toepassing, maklik (Verken, bladsy 76, Suksesvol, bladsy 90)

3.4 3.4.1 Identifiseer DRIE bestanddele op die etiket wat 'n persoon met laktose –intoleransie moet vermy.

- Room✓
- Melk✓
- Laevet melk✓
- Poeiermelk ✓

(Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 79; Suksesvol, bladsy 93)

3.4.2 **Verduidelik waarom ONTBYT B tot arteriosklerose sal bydra**

- Sjokolade croissants / room / volroommelk / beesworsies / gebraaide eier / botter / nie-suiwel witmaker / witsel^{✓1} bevat dierlike / (versadigde) vet^{✓2} wat plaak vorm ^{✓3} wat die bloedvate / slagare sal vernou / verstop^{✓4} en die bloedcholesterolvlak sal verhoog.^{✓5}
- Hierdie voedsels is hoog in laedigheid lipoproteïen/slegte/gevaarlike cholesterol,^{✓6} wat die bloedvate/slagare vernou.
- Margariensmeer op die brood / sjokolade in die croissants bevat transvetsure^{✓7} wat die laedigheid lipoproteïen sal laat styg^{✓8} en bydra tot arteriosklerose.
- Hierdie spyskaart bevat baie min vesel.^{✓9} wat cholesterol verlaag^{✓10}
- Oormatige inname van verfynde koolhidrate soos mielievlokkies / sjokolade croissants^{✓11} dra by tot arteriosklerose. (Enige 6) (6)

Toepassing, moeilik (Verken, bladsy 74; Suksesvol, bladsy 84)

3.4.3 **Gee DRIE redes waarom ONTBYT A die beste keuse sal wees om anemie te bestuur**

- Aarbeie / veselperske / kiwivrug is ryk in vitamien C^{✓1} wat die absorpsie van yster bevorder.^{✓2}
- Muesli / volgraanbrood/lewer bevat yster^{✓3} om te help met die vorming van hemoglobien/rooibloedselle.^{✓4} yster van dierlike bronne word beter geabsorbeer as yster van plantaardige bronne^{✓5}
- Muesli / volgraanbrood/lewer bevat foliensuur^{✓6} wat benodig word vir die produksie van rooibloedselle.^{✓7}
- Lewer / eier bevat vitamien B₁₂^{✓8} wat help met die vorming van rooibloedselle.^{✓9} (Enige 3 x 2) (6)

Toepassing, matig (Verken, bladsy 77; Suksesvol, bladsy 90–91)

3.5 **Veduidelik waarom die nutriente in die uittreksel hierbo 'n positiewe invloed op mense met MIV/Vigs sal hê.**

- Al die nutriente wat genoem word / vitamien A, B-vitamiene, selenium, yster en sink versterk / beskerm / hou die immuunstelsel in stand.✓¹
- 'n Sterker immuunstelsel verlaag die risiko van infeksie in mense met MIV/VIGS.✓²
- Vitamien A hou die voering van die longe / maag / ingewande gesond / in stand✓³ om dit moeilik te maak vir kieme om in die liggaam te kom en infeksies te veroorsaak.✓⁴ Tydens infeksies, is daar 'n toenemende verlies aan vitamien A uit die liggaam✓⁵ en die vitamien A sal nie vervang word nie.

Vitamien A is 'n anti-oksidadant ✓⁶ wat selle teen beskadiging beskerm.✓^{7*} Dit help om infeksie te voorkom✓^{8*} en mag help om die siekte te vertraag deur die immuunstelsel gesond te hou.✓^{*9}

- B vitamiene word benodig om 'n gesonde immuunstelsel en senuweestelsel in stand te hou.✓¹⁰
- Vitamien C / Sink / Selenium beskerm die immuunstelsel deur te help om beskikbare T selle te aktiveer.✓¹¹ Selenium / Vitamien C is 'n anti-oksidadant✓¹² wat die selle teen beskadiging beskerm.✓^{*13} Dit help om infeksie te voorkom✓^{*14} en mag die siekte vertraag deur die immuunstelsel gesond te hou.✓^{*15}
- Sink verbeter die aptyt✓¹⁶
- Omdat MIV/Vigs die immuunstelsel verswak✓^{,17} is hierdie nutriente belangrik om die immuunstelsel te versterk.✓¹⁸

Hierdie nutriente sal 'n persoon met MIV/Vigs help om teen infeksies te veg✓¹⁹, die welstand verbeter✓²⁰, die ontwikkeling van volskaalse Vigs te vertraag✓²¹ en lewe te verleng.✓²²

(Enige 4) (4)

LET WEL: *Die verduideliking van 'n anti-oksidadant kan slegs EEN KEER punte verdien. Die punte kan toegeken word vir die verduideliking van 'n antioksidadant vir vitamien A of selenium.

Verstaan, matig (Verken, bladsy 84–85; Suksesvol, bladsy 99–100,105)

3.6 Suid-Afrika ondervind dikwels droogtes. Analiseer hoe droogtes voedselsekerheid en die Suid-Afrikaanse ekonomie negatief beïnvloed kan word.

- Gesinne wat hulle eie groente kweek / hul eie lewende hawe / vee het / selfvoorsienend is, mag nie genoegsame voedsel hê om te eet nie. ✓¹
Gesinne moet dan hul eie groente / vleis koop wat ekstra druk op hul bestebare inkomste sal plaas. ✓²
- 'n Afname in voedselproduksie mag lei tot verhoogde voedselpryse / inflasie. ✓³ Mense / die armes mag nie in staat wees om genoeg voedsel te bekostig nie. ✓⁴ As minder vrugte en groente geëet word sal verbruikers nie aan hul voedingsbehoefte voldoen nie ✓⁵ hulle sal siek word omdat daar nie aan hulle voedingsbehoefte voldoen word nie en plaas meer druk op die ekonomie. ✓⁶
- Toelae mag gegee word wat druk op die ekonomie sal plaas. ✓⁷
- 'n Afname in voedselproduksie kan lei tot voedselinvoere uit ander lande. ✓⁸ Dit sal lei tot verdere verhoging van voedselpryse ✓⁹ en meer mense wat honger ly ✓¹⁰ omdat ingevoerde pryse onbekostigbaar kan wees. ✓¹¹
- Suid-Afrika mag nie genoeg voedsel / gepreserveerde vrugte / wyn / avokado's / mielies / suiwelprodukte hê om na ander lande uit te voer nie ✓¹² dus verminder die nasionale inkomste / aksynsbelasting / BBP (bruto binnelandse produk) ✓¹³ Daar mag minder fondse / geld beskikbaar wees om honger / arme gesinne te onderhou. ✓¹⁴
- Indien minder voedsel geproduseer word, mag voedselafval sluit, ✓¹⁵ mense / plaaswerkers sal hul werk verloor ✓¹⁶ wat minder huishoudelike inkomste tot gevolg sal hê ✓¹⁷ minder geld vir voedselaankope ✓¹⁸
- Met ernstige droogte dun boere hul vee uit / slag die vee omdat hulle nie kan bekostig om die diere te voer nie / hou op om te boer. ✓¹⁹ Werkers word werkloos en verhuis na stedelike areas wat tans baie druk plaas op voedselsekerheid, omdat daar nie genoeg werkgeleentheid is nie. ✓²⁰
- Voedselsekuriteit statistieke in Suid-Afrika toon aan dat onsekerheid tans groter in stedelike areas is as in landelike areas. ✓²¹
- Die inflasiekoers sal styg ✓²²
- Meer veldbrande ✓²³ wat landbougrond vernietig.
- Die bogenoemde lei tot swakker voedselsekuriteit ✓²⁴ (Enige 8) (8)

Analiserings, moeilik (Verken, bladsy 106–107, 177–178; Suksesvol, bladsy 128–130)

[40]

VRAAG 4: KLEDING**4.1 Definieer die term *kleredragkode*.**

- 'n Kleredragkode is 'n stel reëls^{✓1} oor die tipe klere wat die maatskappy verwag van werkers om werk toe te dra.^{✓2}
- 'n Dokument wat deur die maatskappy opgestel word om die tipe kleredrag te spesifiseer^{✓3} wat aanvaarbaar is vir hul werknemers.^{✓4}
- 'n Spesifieke manier hoe 'n persoon moet aantrek^{✓5} vir 'n spesifieke geleentheid op 'n spesifieke tyd.^{✓6}
- Wat verwag word dat 'n persoon op 'n spesifieke tyd, plek of geleentheid^{✓7} moet dra. ^{✓8} (Enige 2)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 54; Suksesvol, bladsy 57)

4.2 Skryf 'n paragraaf om te verduidelik wat *ekovriendelike kledingstowwe* is.

Ekovriendelike kledingstowwe word in 'n omgewingsvriendelike manier gekweek/geproduseer/vervaardig.^{✓1} Ekovriendelike kledingstowwe het 'n lae koolstofvoetspoor.^{✓2} Dit word gekweek/geproduseer van oeste wat min/geen plaagdoders/chemikalieë^{✓3} vereis om te groei/tydens prosessering. Dit gebruik minder water^{✓4} en energie^{✓5} om te produseer en te prosesseer. Dit skep minder afval/besoedeling.^{✓6} Dit word gemaak van hernubare hulpbronne (bamboes, hennep)^{✓7} soos plante wat goeie opbrengste lewer en minder water vereis.^{✓8} Organiese tekstiele/grondstowwe word gebruik.^{✓9} Natuurlike plantgebaseerde / geen skadelike / toksiese kleurmiddels word gebruik wanneer ekovriendelike tekstiele vervaardig word.^{✓10} Sommige vesels word herwin^{✓11} hergebruik^{✓12} om nuwe/ virgin kledingstowwe te vervaardig, afval kledingstowwe op vullishope ^{✓13} Kledingstowwe word volgens 'n etiese, sosiaal- verantwoordelike kode van vervaardigingsgedrag/billike handel ('Fair trade')^{✓14} vervaardig (Enige 6)

LET WEL: Trek EEN punt af indien die antwoord nie in 'n paragraaf geskryf is nie.
Onthou, maklik (Verken, bladsy 61; Suksesvol, bladsy 67)

4.3 Verduidelik hoe die veranderende rol van vroue in die werkplek 'n positiewe invloed op modeveranderinge het deur na die volgende faktore te verwys:

4.3.1 Ekonomiese faktore

- Wanneer die ekonomie groei, skep dit meer werkgeleenthede vir vroue/meer vrouens werk^{✓1} en hulle het geld/meer rykdom/hulle kan bekostig^{✓2} om meer klere te koop/hulself aan te trek soos hulle wil^{✓3} en dit stimuleer modeverandering.^{✓4}
- Meer vrouens werk^{✓5} en benodig professionele/formele klere geskik vir die werkplek^{✓6} wat lei tot positiewe veranderinge in mode.^{✓7}
- Omdat vroue werk, word hulle kredietwaardig^{✓8} hulle koop meer klere^{✓9} en dit stimuleer modeverandering.^{✓10} (Enige 2) (2)

Toepassing, matig (Verken, bladsy 49, 51; Suksesvol, bladsy 53–54)

4.3.2 Sosiale faktore

- Vroue reis meer/het meer mobiliteit^{✓1} en dit skep 'n behoefte vir gemaklike/informele klere^{✓2} wat modeverandering stimuleer.^{✓3}
- Vroue is meer bewus van hul gesondheid/liggaamsvorm/gaan gimnasium toe/oefen^{✓4} en dit beïnvloed die ontwikkeling van sportdrag.^{✓5}
- Vroue boots welbekende persoonlikhede/vroue in leierskapsposisies wat hulle bewonder, na^{✓6} en modeontwerpers ontwikkel aanhoudend nuwe en innoverende modes om voorsiening te maak vir veranderende behoeftes.^{✓7}
- Vroue woon die korporatiewe wfunksies by^{✓8} en benodig formele klere,^{✓9} wat modeverandering tot gevolg sal hê.^{✓10}
- Oorkruis kulturele kontak^{✓11} stimuleer mode verandering.^{✓12} (Enige 2) (2)

Toepassing, matig (Verken, bladsy 49, 51; Suksesvol, bladsy 53–54)

'Stimulates fashion change' cannot be awarded a mark if it stands on its own.

4.4 4.4.1 **Verduidelik die optiese illusies wat in hierdie uitrusting deur die gebruik van kleur geskep word.**

- Die twee kontrasterende kleure / ligte kleur wat in die baadjie gebruik word^{✓1} sny die liggaam visueel in die helfte/twee dele^{✓2} en skep die illusie dat die vrou korter is.^{✓3}
- Die roomkleur skep 'n horisontale lyn^{✓4} oor die heupe. Dit skep die illusie dat die heupe wyer is.^{✓5}
- Die ligte baadjie / kleur^{✓6} skep 'n illusie dat die vrou se bolyf groter / breër is.^{✓7}
- Die donker broek / kleur^{✓8} skep 'n illusie dat die onderlyf kleiner / nouer is bokant die knieë, dit laat die onderlyf korter vertoon.⁹ (Enige 4) (4)

Toepassing, moeilik (CAPS, graad 11-werk)

4.4.2 **Motiveer waarom die baadjie 'n goeie keuse is vir 'n basiese item vir 'n werkersklerekas.**

- Die baadjie is geskik omdat dit formeel/professioneel / presentable / gesofistikeerd vertoon.^{✓1}
- Die styl is klassiek ^{✓2} en sy sal dit vir 'n lang tyd kan dra / tydloos.^{✓3}
- Dit is veelsydig/ geskik vir somer en winter / kan gemeng en pas word^{✓4} met rompe / broeke / rok.^{✓5}
- Die kleur is neutraal / effe / eenkleur / basies en kan gemeng en pas word met ander kleure.^{✓6}
- Dit pas goed / komplementeer die figuur / nie ontblotend nie^{✓6}
- Die kom voor dat dit 'n goeie kwaliteit baadjie is.^{✓7} (Enige 4) (4)

Evaluering, matig (Verken, bladsy 53–58; Suksesvol, bladsy 62–64)

[20]

VRAAG 5: BEHUISING**5.1 Noem TWEE kostes wat in verbandregistrasiefooi ingesluit word.**

- Prokureursfooi✓ vir die optrek van die verband dokumente/registrasie van die verbandBelasting/seël koste✓
- Posversending✓
- Aktekantoorregistrasiefooi✓
- BTW✓

(Enige 2) (2)

*Onthou, maklik (Verken, bladsy 127; Suksesvol, bladsy 146)***5.2 Noem wie se verantwoordelikheid dit is om die reëls en regulasies in 'n deeltitelkompleks te bepaal.**

- Regspersoon/huiseienaarsvereniging/korporatiewe liggaam.✓

(1)

*Onthou, maklik (Verken, bladsy 123; Suksesvol, bladsy 141)***5.3 Verduidelik waarom maandelikse heffings in aanmerking geneem moet word wanneer deeltiteleiendom gekoop word.**

- Heffings moet maandeliks betaal word / is verpligtend.✓¹
- Heffings mag moontlik verhoog / styg jaarliks/weens inflasie.✓²
- Die koper moet moet begroot✓³ om seker te maak dat hy / sy dit kan bekostig om die heffings te betaal ✓⁴

(Enige 2) (2)

*Verstaan, maklik (Verken, bladsy 122–123; Suksesvol, bladsy 140–141)***5.4 Verduidelik die volgende terme****5.4.1 Verbandlenings**

Verbandlening is 'n lening/geld✓¹ wat verkry word op vaste eiendom / huis verskaf sekuriteit vir lening / gee die regte van die eiendom oor.✓²

OF

Geld geleen / 'n Lening✓³ wat gemaak is aan die eienaar van die eiendom, waar die eiendom die sekuriteit vir die lening is.✓⁴

OF

'n Dokument wat die koper onderteken om te belowe / saamstem dat hy/sy die lening vir die eiendom / huis✓⁵ sal terug betaal✓⁶

(Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, bladsy 126; Suksesvol, bladsy 145)

5.4.2 **Koopakteooreenkoms**

'n Formele geskrewe, wettige / ondertekende ooreenkoms / terme en voorwaardes^{✓1} tussen 'n koper en verkoper / albei partye^{✓2} van eiendom.

Die aanbod om te koop word die koopakteooreenkoms^{✓3} nadat dit deur die koper en verkoper / albei partye^{✓4} geteken is. ... (Enige 2) (2)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 125; Suksesvol, bladsy 142)

5.5 **Vergelyk 'n kontantbetaling met 'n kredietkaartbetaling.**

5.5.1

KONTANT	KREDIETKAART
• Goedkoper ✓ • Geen rente word gehef. ✓ • Kan 'n afslag kry. ✓ • Geen ekstra administrasiekoste nie. ✓ • Eenmalige betaling ✓ • Geen skuld nie / kan nie meer bestee as wat jy kan bekostig nie / geen impulsiewe aankope nie ✓ • Nie veilig om kontant saam te dra nie. ✓ (Enige 2)	• Duurder • Rente gehef is hoog. ✓ • Geen afslag. ✓ • Bank administrasiekoste moet betaal word. ✓ • Kan in maandelikse paaimente betaal word ✓ • Kan skuld aangaan / kan nie meer bestee as wat jy kan bekostig nie / impulsiewe aankope ✓ • Veiliger om kredietkaart saam te dra ✓ (Enige 2)

Verstaan, matig (Verken, bladsy 148; Suksesvol, bladsy 162)

LET WEL: Trek EEN punt af indien nie in tabelleformaat beantwoord is nie. (4)

5.5.2 Verduidelik die voordele van die volgende aspekte van die gasstoof:

(a) TWEE Universele veiligheidsontwerp eienskappe.

- Verskillende grootte branders^{✓1} omdat dit moontlik is om die kookware by die grootte van die brander te pas^{✓2} voorkom dit ongelukke.
- Kinderveilige sluitmeganisme^{✓3} maak die gasstoof veilig vir kinders/verminder die risiko van onveilige/onbeheerde gastoevoer.^{✓4}
- Veiligheidskenmerk wat die gastoevoer afsluit^{✓5} as die vlam nie aangesteek word nie.^{✓6}
- Rooster van die brander hou die kookware in plek/stabiel^{✓7} en voorkom ongelukke^{✓8}
- Knoppe aan die voorkant^{✓9} is maklik / veilig^{✓10} om te gebruik.
- Duidelike instruksie handleiding^{✓11} maak dit maklik om te verstaan en veiligheidsprosedures te volg.^{✓12}

(2 x 2) (4)

Toepassing, matig (Verken, bladsy 136; Suksesvol, bladsy 159)

(b) Menslike energieverbruik

- Duidelike instruksiehandleiding maak dit maklik om instruksies te volg^{✓1} en daarom maklik om die gasstoof te gebruik.^{✓2}
- Die rooster kan opgelig word,^{✓3} dus is dit maklik om onder skoon te maak.^{✓4}
- Dit is vinniger as elektrisiteit^{✓5} en bespaar tyd.^{✓6}

(Enige 2) (2)

Toepassing, matig (Verken, bladsy 136–137; Suksesvol, bladsy 159)

(c) Nie-menslike energieverbruik

- Gas is goedkoper as elektrisiteit, dus is dit goedkoper om gebruik.✓¹
- Verskillende grootte branders kan gebruik word wat 'n beter verspreiding van hitte het, en dit meer effektief maak omdat minder gas gebruik word.✓²
- Hitte is onmiddelik/vinnig daar✓⁴ dus word minder energie vir gaarmaak gebruik.✓⁵
- Meer omgewingsvriendelik omdat minder elektrisiteit gebruik word – minder water gebruik word om elektrisiteit op te wek✓⁴ en die besoedeling wat deur die opwek van elektrisiteit veroorsaak word, word verminder / koolstofspoor is kleiner/ minder✓⁵ (Enige 2)

(2)

*Toepassing, matig (Verken, bladsy 139; Suksesvol, bladsy 159)***5.5.3 Beskryf die positiewe impak van gas op die natuurlike omgewing.**

- 5.5.3
- Gas is die skoonste fossielbrandstof,✓¹ dit gee nie rook af nie / brand skoner as steenkool/olie. ✓²
 - Produseer baie lae koolstofdiksied/vrystellings✓³ daarom minder (lug)besoedeling.✓⁴ Gas is dus minder skadelik vir die omgewing/meer eko/omgewingsvriendelik / kleiner koolstofspoor.✓⁵
 - Dra baie min tot aardverwarming / klimaatsverandering by / minder skade aan osoonlaag.✓⁶ (Enige 4)

(4)

*Verstaan matig (Verken bladsy 169–170; Suksesvol bladsy 190,194–195)***5.6.1 Identifiseer die tweejaar-tydperk waartydens 'n vaste rentekoers meer voordelig vir 'n huiseienaar met 'n verbandlening sou gewees het.**

- 2007–2008 / 2009✓

(1)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 127; Suksesvol, bladsy 145)

5.6.2 **Gee redes vir jou antwoord op VRAAG 5.6.1**

- Vanaf 2007 – 2009, het die rentekoers verhoog/aansienlik gestyg/met omtrent 5%.^{✓1}
 - Vaste rentekoerse beteken dat huislening paaiemente konstant bly/nie verander het nie^{✓2} en die lener word beskerm teen opwaartse wisselinge.^{✓3} (Enige 2)

OF

- Indien 'n huiseienaar 'n vaste rentekoers in 2007 gehad het, sou rentekoerse dieselfde gebly het / teen omtrent 7%^{✓4} en die maandelikse terugbetaling sou dieselde gebly het / sou dit nie verhoog het nie.^{✓5} (Enige 2) (2)

Toepassing, matig (Verken, bladsy 127; Suksesvol, bladsy 145)

5.7 5.7.1 **Bespreek die nadele van die huis se verhuring vir Mnr Bones.**

- Mnr. Bones is verantwoordelik vir heffings/belasting^{✓1} en instandhouding/herstelwerk te betaal.^{✓2}
- Huurders mag nie dieselfde trots soos Mnr. Bones hê nie^{✓3} en die eiendom beskadig, wat kan lei tot meer uitgawes om beskadigde items te herstel/onnet huurders^{✓4}
- Mnr. Bones het inkomste in die langduur verloor^{✓5} omdat huurders nie 'n deposito betaal het nie/huurders het verhuis sonder vooraf kennisgewing^{✓6} wat hy kon gebruik het om skade aan die eiendom te herstel.^{✓7}
- Mnr. Bones het gesukkel om huurders te kry wat die huis vir 'n lang tydperk beset.^{✓8} Hulle het nie die terme en voorwaardes vir huur (kontrak/huurooreenkoms)^{✓9} nagekom nie.
- Die huis was in 'n ou residensiële area / waarskynlik 'n ou huis / area met 'n hoë misdaadkoers.^{✓10} (Enige 4) (4)

Toepassing matig (Verken, bladsy 122; Suksesvol, bladsy 137)

NOTA: Die antwoord moet verband hou met die vraag

5.7.2 **Mnr Bones het nie 'n goeie belegging gemaak nie. Motiveer hierdie stelling.**

- Om 'n huis te koop in 'n ou residensiële area is 'n risiko omdat daar 'n hoë misdaakoers is, ✓¹ hy het nie 'n waarborg gehad dat hy dit sou kon verkoop nie ✓²
- Die ou huis vereis meer instandhouding – is 'n risiko. ✓³
- Om 'n huis te koop is 'n langtermyncommitment / duurder ✓⁴ en hy kon dit moontlik nie bekostig om elke maand ✓⁵ die lening terug te betaal nie ✓⁶
- Hy het die huis teen 'n prys effens hoër as die koopprys verkoop en dit was moontlik nie genoeg om 'n ander huis te koop nie / lae opbrengs op belegging ✓⁷ of om die betaling vir kapitaalwinstbelasting te dek nie. ✓⁸
- Die verwagte huur was te hoog vir die area waarin die huis geleë was. ✓⁹
- Hy het moontlik 'n verlies gely. ✓¹⁰ Om huurders toe te laat om die huis te beset sonder om 'n deposito te betaal was nie 'n goeie belegging nie. ✓¹¹
- Hy het nie 'n vaste huur inkomste gehad nie ✓¹²
- Hy het op herstelwerk spandeer ✓¹³ en die geld is nooit verhaal toe die huis vir 'n klein wins verkoop is nie. ✓¹⁴
- Mnr Bones was verantwoordelik vir al die kostes wat aangegaan is met die inbraak ✓¹⁶ (Enige 8) (8)

Analiserings, moeilik (Verken, bladsy 122; Suksesvol, bladsy 140)

[40]

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP**6.1 Noem VIER faktore wat 'n entrepreneur moet oorweeg wanneer 'n geskikte produk vir kleinskaalse produksie gekies word.**

- Besikbaarheid van menslike vaardighede.✓
- Besikbaarheid van finansiële hulpbronne / aanvangskostes / bedryfskostes.✓
- Besikbaarheid van werkruimte.✓
- Besikbaarheid van grondstowwe / ander hulpmiddels.✓
- Verbruikersaantrekkingskrag / teikenmark.✓

(Enige 4) (4)

*Onthou, maklik (Verken, bladsy 10–13; Suksesvol bladsy 16–20)***6.2 Noem EEN voorbeeld van elk van die volgende tipes media wat gebruik gebruik kan word om 'n produk te adverteer:****6.2.1 Gedrukte media**

- Koerante/ Strooibiljette / Pamflette / brosjures / plakate / besigheidskaarte / tydskrifte / pryslyste / katalogusse / etikette / verpakking✓

(Enige 1) (1)

*Onthou, maklik (Verken, bladsy 31; Suksesvol, bladsy 30)***6.2.2 Elektroniese media**

- Internet / sosiale media / WhatsApp / TV / Radio / Bioskoop / 'Facebook' / 'Twitter' / 'Instagram' / Selfone✓

(Enige 1) (1)

*Onthou, maklik (Verken, bladsy 31; Suksesvol, bladsy 30)***6.3 Noem die doel van 'n finansiële-uitvoerbaarheids-studie**

- Om die sterkpunte^{✓1} en swakhede^{✓2} van 'n bestaande besighede / nuwe besigheidsidee te ontdek.
- Om te bepaal of die besigheid 'n sukses sal wees^{✓3} nadat die totale koste en moontlike inkomste oorweeg is.^{✓4}
- Sal die entrepreneur help om doelgerig te besluit of hy / sy moet voortgaan met 'n besigheidsidee.^{✓5}
- Sal help om te identifiseer hoe die besigheidsidee verander/aangepas kan word om winsgewendheid te verseker. ^{✓6}
- Om te bereken hoeveel aanvangskapitaal benodig word,^{✓7} waar dit verkry kan word,^{✓8} die tipe opbrengs / wins op belegging.^{✓9} (Enige 2) (2)

Onthou, matig (Verken, bladsy 35; Suksesvol, bladsy 35)

6.4 **Gee redes waarom dit vir 'n onderneming belangrik is om die produksiekoste en verkoopprijs van produkte akkuraat te bereken vir volhoubare winsgewendheid.**

- Dit sal lei tot realistiese / kompeterende prysbepaling^{✓1} wat sal lei tot stimulering van verkope / meer verkope, wat volhoubare winsgewendheid / verkope^{✓2} tot gevolg sal hê.

(2)

Verstaan, matig (Verken, bladsy 18; Suksesvol, bladsy 22)

6.5 6.5.1 **Hoe maak Nellie seker dat die ontwerp van die verpakking vir die haarbande aantreklik vir verbruikers is?**

- Die koeverte is mooi^{✓1} omdat sy gekleurde^{✓2} papier en knope^{✓3} gebruik om die koeverte te versier.
- Die koeverte word handgemaak / uniek.^{✓4}
- Die koeverte kan hergebruik word.^{✓5}
- Die verpakking is goedkoop^{✓6} omdat sy herwinde / goedkoop verpakkingsmateriaal gebruik.^{✓7}
- Die verpakking is omgewingsvriendelik / ekovriendelik omdat sy herwinde papier / knope / rou materiaal gebruik.^{✓8}
- Die verpakking maak maklik oop en toe / goed ontwerp.^{✓9}
- Die koeverte hou die haarbande skoon.^{✓10} (Enige 6)

(6)

Verstaan, matig (Verken, bladsy 30; Suksesvol, bladsy 29)

6.5.2 (a) **Noem die verspreidingsmetode wat Nellie gebruik om die haarbande te verkoop.**

- Direkte verkoopmetode / verspreidingsmetode.[✓]

(1)

Onthou, maklik (Verken, bladsy 33; Suksesvol, bladsy 32)

(b) **Bespreek TWEE voordele van die verspreidingsmetode wat Nellie gebruik om haar produk te verkoop.**

- Daar is geen middelman wat betaal moet word nie / deel nie die wins nie.^{✓1}
- Hoef nie vir 'n stalletjie te betaal nie.^{✓2}
- Addisionele vervoerkoste word nie vereis nie omdat sy elke dag skool toe gaan.^{✓3}
- Sy is direk met die kliënte in interaksie / met hulle praat / 'n verhouding met hulle opbou.^{✓4}
- Haarbande kan pasgemaak word volgens die behoeftes van die teikenmark.^{✓5} (Enige 2)

(2)

Toepassing, matig (Verken, bladsy 33; Suksesvol, bladsy 32)

6.5.3 **Bespreek maniere waarop Nellie volhoubare produksie handhaaf.**

Teikenmark behoeftes

- Nellie produseer haarbande in 'n verskeidenheid patrone om haar teikenmark se behoeftes te bevredig. ✓¹
- Sy hekel elke dag dus volhou sy die produksie van haarbande. ✓²
- Sy maak 'n wins wat volhoubaar sal wees vir produksie. ✓³
- Sy koop voorraad met die wins wat sy verdien, wat volhoubaar sal wees vir produksie. ✓⁴
- Goeie rekords help dat sy ingelig bly en bevorder volhoubare produksie. ✓⁵

Omgewingsvriendelik

- Sy gebruik herwinde, gekleurde papier ✓⁶ en sy hergebruik knope van ou klere ✓⁷ vir verpakking, dus verminder sy die gebruik van natuurlike hulpbronne/nuwe papier/nuwe knope. ✓⁸
- Sy gebruik patrone uit tydskrifte/skoendose / ou knope, ✓⁹ dus verminder sy afval ✓¹⁰ en besoedeling. ✓¹¹
- Sy gebruik haar ouma se hekelpenne. ✓¹²
- Papier is bio-afbreekbaar wat volhoubaarheid bevorder. ✓⁹
- Geen toksiese materiaal/geen nodigheid vir ekstra verf / kleursel / chemikalieë / nuwe knope. ✓¹⁴ Dit verminder skade aan die omgewing / verminder die koolstofvoetspoor. ✓¹⁵ (Enige 6) (6)

Toepassing, moeilik (Verken, bladsy 26; Suksesvol, bladsy 26)

6.5.4 **Bereken die produksiekoste en verkoopprijs van EEN haarband. Toon ALLE berekeninge en rond die finale bedrag tot die naaste rand af**

Vir een haarband = R36,00/5 = R7,20✓

Gom vir 1 koevert = R25,00/20 = R1,25✓

Arbeid vir een haarband = R6,00

Totale produksiekoste vir een haarband = R7,20 + R1,25 + R6,00
= R14,45✓

R14,45 x 65%✓ = R9,39✓

R14,45 + R9,39 = R23,84✓

= R24,00✓

(7)

LET WEL: Die Rand (R) waarde moet by die verkoopprijs aangedui word – geen punt as slegs 24 geskryf word.

Toepassing, matig (Verken, bladsy 35–40; Suksesvol, bladsy36–37)

6.5.5 **Analiseer hoe Nellie doeltreffende produksie van kwaliteitprodukte verseker.**

- **(Beplanning):** Nellie beplan haar tyd / produksie✓¹ sy doen al haar pligte en produseer steeds kwaliteit haarbande.✓²
- **(Nakoming van spesifikasies):** Sy gebruik patrone uit tydskrifte om pragtige haarbande✓³ volgens die patroon se spesifikasies✓⁴ te produseer .
- **(Gehaltebeheer):** Sy pas gehaltebeheer toe✓⁵ omdat die haarbande pragtig / netjies gehekel / afgewerk is / maak haar eie koeverte / verpakking.✓⁶ is.
- **(Netjiese werkplek):** Garing en hekelnaalde / koeverte / knope word in skoenbokse/patrone in lêers gebêre/ ✓⁷ en dit hou haar werkplek netjies.✓⁸
- **(Voorraadbeheer):** Nellie se opbergmetode✓⁹ help haar met voorraadbeheer✓¹⁰ maak dit maklik om te bepaal hoeveel garing / koeverte / knope / gom / rou materiaal sy benodig.✓¹¹
- **(Noukeurige beheer van finansies):** Sy hou rekords van al haar inkomste en uitgawes.✓¹² en sy spandeer nie te veel geld op verpakking nie ✓¹³ (Enige 8)

(8)

Analiserings, moeilik (Verken bladsy 15–19; Suksesvol bladsy 21–23)

[40]

TOTAAL: 200